

O gălățeană predă în învățământul superior japonez - interview cu Irina Holca, doctor în literatură japoneză

Pe Irina Holca am întâlnit-o de câteva ori la începutul anilor 90, când lucram la Editura *Porto-Franco* din Galați și eram colegă și prietenă cu Angela Holca, mama ei. Irina era o adolescentă în ultimii ani ai școlii generale, preocupată de protejarea mediului, matură în gândire și cu idei proprii pe care le articula convingător. Irina Holca trăiește de 20 de ani în Japonia, țară care a adoptat-o și-i valorifică pasiunea de a învăța și de a se perfecționa profesional, beneficiind de adaptabilitatea ei la o nouă cultură și civilizație și de talentul de dascăl pe care l-a demonstrat acolo. În noiembrie 2023, când vizitam Tokyo, am reîntâlnit-o pe Irina, devenită o tânără domniță, suplă, stilată, extrem de plăcută, trecând cu ușurință de la un subiect de conversație la altul și de la limba română, la limba engleză și la cea japoneză. Din acea întâlnire a înmugurit ideea acestui interview.

- Ce te-a determinat să alegi Japonia ca a doua casă și să te stabilești aici?

- Nu a fost o alegere intenționată. Am venit în Japonia inițial la studii, și planul era să mă întorc în România după ce terminam masteratul. Unul dintre motivele pentru care nu voiam să stau mai mult (ridicol, dar în același timp foarte puternic) era frica de avioane. Voiam să scap de insuportabilele zboruri intercontinentale, dar n-a fost să fie. În timpul masteratului a început să-mi placă cercetarea și, la încurajarea celor din jur, am intrat la doctorat la Universitatea din Osaka. Acolo l-am întâlnit pe actualul meu soț, care era cercetător în alt departament. Multă vreme am cochetat amândoi cu ideea de a ne întoarce acasă în Europa (el e italian), dar cumva lucrurile nu s-au legat și am rămas aici. Apoi au trecut anii și ne-am făcut din Japonia a doua casă, cu o a doua familie.

- Poți enumera câteva avantaje și câteva dezavantaje ale vieții trăite în țara samurailor?

- Primul și cel mai mare avantaj e că... nu mai sunt samurai în Japonia. După o istorie zbuciumată, Japonia se bucură de pace (relativă, mai ales în ultimii câțiva ani; cu atâtea conflicte regionale și globale, îmi vine greu să spun că trăim vremuri pașnice) și e considerată una dintre cele mai sigure societăți, cu o criminalitate foarte scăzută. Chiar există o expresie, *heiwa boke*, care se traduce ca „a lua pacea ca atare, a o considera normală,” dar literal înseamnă a te prosti de la atâta pace, a lăsa garda jos. A fi în stare să lași garda jos e un lucru bun, zic eu, și unul dintre avantajele de a trăi în Japonia de care mă bucur cel mai mult. Apoi,

meseria de profesor aici e relativ bine plătită și respectată, așa că mă bucur și de avantajele pe care mi le oferă stabilitatea financiară.

Cel mai mare dezavantaj e faptul că sunt departe de familia din țară. În combinație cu frica mea de avioane, fiecare călătorie către România e un motiv de stres și oboseală. Iar ideea în sine că mi-ar lua mai bine de 24 de ore să ajung acasă, la Galați, în caz de urgență îmi provoacă anxietate; anii pandemiei, când nu am putut merge acasă, au fost groaznici (Japonia a păstrat restricții foarte severe pentru călătorii, chiar și pentru rezidenți, până la începutul lui octombrie 2022).

- Cum ți-a fost influențat sistemul de valori pe care l-ai format și dezvoltat în România? Poți enumera câteva valori ale culturii japoneze pe care le-ai adăugat valorilor tale?

- Nu știu dacă e neapărat o valoare, și nu cred că e numai a culturii japoneze, dar în Japonia am devenit punctuală și am ajuns să apreciez punctualitatea și la alții. Apreciez de asemenea și politețea japoneză, chiar dacă știu că e artificială de multe ori, și mi se pare adesea exagerată. Până la urmă, exagerat sau nu, artificial sau nu, în cele mai multe situații e mai bine să fii politicos decât nepolitic!

- Care au fost cele mai mari provocări din timpul studiilor?

- Cred că aș vrea să combin întrebarea aceasta cu următoarea. Eu am intrat în sistemul de învățământ japonez la nivelul studiilor post-universitare, ca studentă la masterat, iar acum predau la facultate, deci nu știu foarte multe despre restul școlii japoneze. Am predat câțiva ani și la un liceu, dar era unul internațional, deci diferit de cele urmate de majoritatea tinerilor japonezi.

Ca studentă, cea mai mare provocare la început a fost limba. Deși am terminat japoneza la Universitatea din București, asta se întâmpla acum 20 de ani, când resursele erau limitate—fără internet, de exemplu—deci toată japoneza pe care o învățasem era din cărți, și mi-a venit foarte greu să încep să vorbesc. După ce am depășit hopul ăsta, a venit rândul japonezei academice, cu care m-am luptat și mă mai lupt și acum.

O altă provocare (acum pe lista lucrurilor pe care le apreciez la învățământul japonez terțiar) a fost distanța foarte mică dintre student și profesorul îndrumător (la licență sau masterat) și accentul pus pe munca în echipă. Nu e cazul chiar la toate facultățile, și depinde și de personalitatea fiecărui profesor, dar în general există un sistem prin care în anul 3 sau 4 studenții își aleg un profesor îndrumător pentru teza de licență, și se creează astfel un grup de studenți numit *zemi* (prescurtare de la seminar). Membrii grupului lucrează foarte mult împreună, își dau sfaturi, merg în excursii similare cu cele de *team building*, își revizuiesc unii altora manuscrisele—totul sub supravegherea profesorului. Eu eram obișnuită să lucrez mai mult pe cont propriu, iar în facultate, în România, profesorii erau figuri distante, cu care nu interacționam prea mult, așa că mi-a fost greu să înțeleg și să accept genul acesta de comunitate de studiu, dar pe parcurs am ajuns să o apreciez și încerc să o încurajez acum și în cazul propriilor studenți (pe lângă faptul că într-un grup ai ocazia să înveți de la mai mulți oameni deodată, mai există și avantajul că astfel profesorul muncește mai puțin—dar poate mai bine!)

- Ce mai poți comenta despre sistemul de învățământ japonez?

- Aș scrie aici câteva lucruri asupra cărora cred că sistemul de învățământ japonez ar trebui să mai lucreze: cel primar și secundar mi se par în continuare (atât cât am văzut/ auzit) foarte rigide, bazate pe învățarea pe dinafară și cu un accent exagerat pe ordine, disciplină, și examene. Sigur, fără ordinea și disciplina inculcate în școală, nu am avea o societate japoneză

pașnică și organizată, dar uneori mi se pare că puțin mai multă atenție dată gândirii critice și exprimării opiniilor proprii n-ar strica.

- Elevii japonezi învață cele peste 2000 de semne (caractere) ale alfabetului de-a lungul a mai multor ani, din școala primară până în liceu. Cum a fost pentru tine acest proces, să înveți să scrii și să citești în japoneză? Cât a durat?

- Cele 2000 de semne sunt minimul necesar pentru a funcționa în societate, dar japonezii învață mult mai multe pe parcursul vieții, în funcție de meserie și hobbyuri. După un anumit prag, învățarea devine cumva naturală (semnele au elemente în comun, care pot indica apartenența la un anumit câmp semantic, etc). Cred că eu m-am putut lipsi de dicționar și am început să citesc relativ cursiv după vreo 10 ani—adică cei 4 de UniBuc, și încă vreo 6 în Japonia. Dar nu consider că procesul de învățare a japonezei (sau a englezei) s-a încheiat, nici nu știu dacă se va încheia vreodată. (Țin minte că un student m-a întrebat o dată ce limbă am de gând să studiez după ce „termin”cu japoneza, întrebare care m-a pus în încurcătură.)

- Lucrezi la Universitatea de Limbi și Literaturi Străine din Tokyo (Tokyo University of Foreign Studies). Te-aș ruga să ne prezinți istoria activității tale profesionale, succesele, contribuțiile tale la învățământul superior din Japonia.

- Mi-am început cariera înainte de a veni în Japonia, predând limbă și cultură japoneză la Universitatea de Stat din Moldova, la Chișinău. A fost o experiență foarte interesantă, din care am învățat mult—fiind eu însămi proaspătă absolventă. În Japonia am început prin a preda engleză la un liceu internațional în Osaka, în timp ce-mi terminam lucrarea de doctorat. Am predat și engleză tehnică și academică studenților din Departamentul de Inginerie și Științe Aplicate de la Universitatea din Osaka. Mulți străini își încep cariera de profesori în Japonia predând engleză, pentru că cererea e foarte mare. Dar majoritatea își doresc să ajungă să predea ceva mai aproape de specializarea lor. După ce am predat la un moment dat un curs de istorie modernă japoneză și unul de mitologie, am ajuns și eu, în sfârșit, să pot preda doar literatură în 2014, întâi la Universitatea din Kyoto, apoi la Universitatea din Tokyo, iar acum la Universitatea de Limbi și Literaturi Străine din Tokyo. Toate sunt universități de stat, printre cele mai bine cotate din Japonia.

Activitatea mea profesională se desfășoară și în engleză, și în japoneză. Pe partea de cercetare, o realizare de care sunt foarte mândră și la care am muncit foarte mult este prima mea carte, despre romancierul japonez Shimazaki Toson, pe care am publicat-o în japoneză în 2018. În 2020 am co-editat în engleză un volum despre corpul japonez, și am scris câteva zeci de lucrări, publicate în jurnale academice din Japonia sau din lume.

- În ce limbă predai studenților?

- Universitățile japoneze au încercat în ultimele decenii să atragă din ce în ce mai mulți studenți străini, și au multe programe cu predare în limba engleză sau mixte, cu predare în engleză și japoneză. Asta este și nișa mea, și la toate universitățile unde am lucrat până acum am fost afiliată unui astfel de program și am predat fie în engleză, fie în japoneză, fie în ambele. Studenții din aceste programe vin de peste tot din lume, și îmi place să cred că astfel eu pot contribui nu numai la învățământul superior japonez, ci și la cel din toată lumea, pentru că în ultima vreme suntem foarte legați unii de alții, și nimic din ce se întâmplă într-un colț de lume nu rămâne doar acolo.

- Cum ai caracteriza/descrie studenții tăi?

- După cum scriam mai sus, studenții mei vin de peste tot din lume, și din ce în ce mai mult sunt bi- sau multilingvi și bi- sau multinaționali.

-Ce fel de impact asupra relației student-profesor are faptul că aparțineți unor culturi total diferite?

- Cred că în ciuda diferențelor culturale (pe care eu nu le mai percep foarte acut, deoarece trăiesc și muncesc într-un mediu foarte internațional de multă vreme) ne unește, pe mine și pe studenții mei, dorința de a învăța despre Japonia împreună. Pentru anumiți studenți (de exemplu cei japonezi), stilul de predare-învățare prin discuție poate fi neașteptat și uneori le vine greu să iasă din cochilie, dar sunt tineri și maleabili, și până la urmă prind curaj. Cred că poziția mea, de străin care predă literatură japoneză în Japonia, mă apropie de studenții străini pentru că se pot identifica cu mine, și de cei japonezi deoarece le vorbesc despre lucruri cunoscute dintr-o perspectivă diferită.

- În 2023 ai participat la o conferință în Ghent, Belgia și la o conferință în Christchurch, Noua Zeelandă. Ce teme au avut prezentările tale și cum au fost primite de participanții din alte țări? La ce alte conferințe ai mai participat de-a lungul anilor?

- La conferința din Ghent, a Asociației Europene pentru Studii Japoneze, am participat în calitate de “convenor” pentru sesiunea de literatură modernă și contemporană, adică m-am ocupat de selecția lucrărilor prezentate la conferință. De-a lungul anilor, am mai participat la această conferință întâi ca membru într-un workshop pentru doctoranzi, apoi ca prezentator într-o sesiune invitată (“guest panel”) și prezentator într-un panel organizat. La Christchurch am făcut o prezentare individuală despre percepția Chinei și Japoniei în România comunistă. Ca cercetător, organizez, prezint, și/ sau moderez anual între 3 și 5 conferințe, naționale și internaționale. În 2023, de exemplu, pe lângă cele două menționate mai sus, am ținut o prelegere despre recepția literaturii bombei atomice în România comunistă ca parte dintr-o sesiune invitată la Conferința Asociației Japoneze pentru Literatură Comparată și am organizat și moderat sesiunea de literatură modernă și contemporană a Conferinței Internaționale de Studii Japoneze din România, care s-a ținut la ASE.

- Dacă ești implicată în proiecte individuale sau colective pe termen mediu și lung, te rog să le prezinți în câteva cuvinte.

- Unul din proiectele de cercetare în care sunt implicată în momentul actual este cel despre percepția Japoniei/ Asiei în România comunistă. Acesta a pornit ca proiect individual, dar i-au crescut în prezent două ramuri colective: pe de o parte, sunt membră a unui grup de cercetători care studiază imaginea Europei de Est în China anilor 1980; pe de cealaltă parte, co-editez alături de un coleg român un volum de lucrări științifice despre percepția Japoniei în spatele Cortinei de Fier. Un alt proiect de cercetare, de asemenea colectiv, se referă la studiul publicațiilor japoneze de la începutul secolului 20. Pentru acest proiect m-am axat inițial pe reprezentarea animalelor în mass media japoneză din timpul Războiului Ruso-Japonez (1904-1905), iar acum mi-am îndreptat atenția către reprezentarea meseriei de „model” (pentru pictori/ sculptori, etc) în primele decenii ale secolului 20. Un al treilea proiect colectiv în desfășurare este traducerea unei antologii de texte de teorie literară japoneză, iar un al patrulea, individual de data aceasta, se referă la poezia japoneză contemporană, în special partea de performance (recitaluri, colaborări multimedia, etc).

- Cum îți imaginezi că va fi viața ta profesională peste cinci ani? Dar viața personală?

- În Japonia, mai ales la o instituție de stat, lucrurile se schimbă încet, deci nu cred că viața mea profesională se va schimba foarte mult. E posibil să-mi vină rândul să-mi asum o funcție în administrație, dar sper să pot evita acest lucru cât mai mult pentru a mă dedica cercetării în schimb. Pe plan personal sper de asemenea să nu se schimbe foarte multe: să fim cu toții sănătoși și să putem în continuare să călătorim împreună cât mai des (una dintre activitățile mele preferate e să mă întâlnesc cu familia din România undeva în lume—adesea după o conferință— și să ne plimbăm împreună prin orașe noi).

- Cum îți petreci timpul liber? Ce hobby-uri ai?

- Nu am foarte mult timp liber, sau trebuie să lupt, uneori cu mine însămi, să-mi acord timp liber. Pe cât posibil, merg la sală de 2-3 ori pe săptămână și iau lecții de olărit de 2-3 ori pe lună. În perioadele mai calde îmi place să fac hiking (drumeții – n.trad.), iar iarna merg o dată sau de două ori pe sezon la schi.

- După 20 de ani trăiți în Japonia, unde te simți cu adevărat acasă? În Tokyo sau în Galați?

- Și, și. Nu există „mai acasă” sau „mai puțin acasă” pentru mine, cred. În România (nu numai la Galați) sunt părinții, sora și familia ei, verișoarele și toți cei cu care am copilărit, prietenii din facultate. Dar și în Japonia (nu neapărat în Tokyo) am prieteni vechi de 20 de ani, o familie adoptivă, plus un soț și două pisici, deci e la fel de acasă.

-Mulțumesc, Irina, pentru timpul dedicat răspunsurilor acestui interviu. Felicitări pentru realizările de până acum și mult succes pentru proiectele pe care le ai în lucru.

Dr. Valentina Teclici

Ianuarie 2024

Napier, Noua Zeelandă

Editura SAGA & Jurnalul Israelian, sunt dedicate promovării artelor și a culturii în spațiul de limbă română. Publicăm zilnic jurnalistică, recenzii, analize, invitații la evenimente culturale actuale. Reportaje la zi.

Traducem din trei limbi și tipărim cărți în Ro, la Amazon.com și Israel.

Vizitați <https://www.jurnal-israelian.com>

